עכן מאי טעמא איענוש משום דהוו ידעי ביה אשתו ובניו [1]חטא ישראל אמר רבי אבא בר זבדא אע"פ שחטא ישראל הוא אמר ר' אבא היינו דאמרי אינשי אסא דקאי ביני חילפי אסא שמיה ואסא קרו ליה [1]וגם עברו את בריתי אשר צויתי אותם גם לקחו מן החרם גם גנבו גם כחשו גם שמו בכליהם אמר ר' אילעא משום ר' יהודה בר מספרתא מלמד שעבר עכן על חמשה חומשי תורה שנאמר חמשה גם ואמר רבי אילעא משום רבי יהודה בר מספרתא עכן מושך בערלתו היה כתיב הכא וגם עברו את בריתי וכתיב התם [2]את בריתי הפר פשיטא מהו דתימא במצוה ᵇ) גופיה לא פקר קמ"ל [3]וכי עשה נבלה בישראל א"ר אבא בר זבדא מלמד שבעל עכן נערה המאורסה כתיב הכא וכי עשה נבלה וכתיב התם [4]כי עשתה נבלה בישראל פשיטא מהו דתימא כולי האי לא פקר נפשיה קמ"ל רבינא אמר דיניה כנערה המאורסה דבסקילה אמר ליה ריש גלותא לרב הונא כתיב [5]ויקח יהושע את עכן בן זרח ואת הכסף ואת האדרת ואת לשון הזהב ואת בניו ואת בנותיו ואת שורו ואת חמורו ואת צאנו ואת אהלו ואת כל אשר לו אם הוא חטא בניו ובנותיו מה חטאו אמר ליה וליטעמיך אם הוא חטא כל ישראל מה חטאו דכתיב [5]וכל ישראל עמו אלא לרדותן ה"נ כדי לרדותן [6]וישרפו אותם באש ויסקלו אותם באבנים בתרתי אמר רבינא הראוי לשריפה לשריפה הראוי לסקילה לסקילה [7]וארא בשלל אדרת שנער אחת טובה ומאתים שקלים כסף רב אמר איצטלא דמילתא ושמואל אמר סרבלא דצריפא [8]ויציקום לפני ה' אמר רב נחמן בא וחבטם לפני המקום אמר לפניו רבש"ע על אלו תיהרג רובה של סנהדרין דכתיב [9]ויכו מהם אנשי העי כשלשים וששה איש [3]ותניא שלשים וששה ממש דברי ר' יהודה אמר לו ר' נחמיה וכי שלשים וששה היו והלא לא נאמר אלא כשלשים וששה איש אלא זה יאיר בן מנשה ששקול כנגד רובה של סנהדרין אמר רב נחמן אמר רב מאי דכתיב [10]תחנונים ידבר רש ועשיר יענה עזות תחנונים ידבר רש זה משה ועשיר יענה עזות זה יהושע מאי טעמא אילימא משום דכתיב ויציקום לפני ה' ואמר רב נחמן בא וחבטן לפני המקום אטו פנחס לא עביד הכי [3](דכתיב) [11]ויעמד פנחס ויפלל ותעצר המגפה [7]ואמר ר' אלעזר ויתפלל לא נאמר אלא ויפלל מלמד שעשה פלילות עם קונו בא וחבטן לפני המקום אמר לפניו רבונו של עולם על אלו יפלו עשרים וארבעה אלף מישראל דכתיב [12]ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלף ואלא מהכא [13]למה העברת העביר את העם הזה את הירדן משה נמי מימר אמר [14]למה הרעתה לעם הזה אלא מהכא [13]ולו הואלנו ונשב בעבר הירדן [15]ויאמר ה' אל יהושע קום לך דריש ר' שילא א"ל הקב"ה שלך קשה משלהם אני אמרתי [16]והיה בעברכם את הירדן תקימו ואתם ריחקתם ס' מיל בתר דנפק אוקים רב אמורא עליה ודרש [17]כאשר צוה ה' את משה עבדו כן צוה משה את יהושע וכן עשה יהושע לא הסיר דבר מכל אשר צוה ה' את משה א"כ מה ת"ל קום לך א"ל אתה גרמת להם והיינו דקאמר ליה בעי [18]ועשית לעי ולמלכה כאשר עשית ליריחו ולמלכה וגו' [19]ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא וגו' [20]ויאמר לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי [ויפול יהושע אל פניו ארצה וישתחו] היכי עביד הכי והאמר רבי יוחנן ᵃ)אסור לו לאדם שיתן שלום לחבירו בלילה חיישינן שמא שד הוא שאני התם דקאמר ליה אני שר צבא ה' עתה באתי וגו' ודילמא משקרי גמירי דלא מפקי שם שמים לבטלה א"ל

דנסתרות משעברו ונגלות לעולם אמר ליה רבי נחמיה וכי ענש על הנסתרות והלא כבר נאמר עד עולם ועד עולם אנסתרות ע"כ יש להשותן דבאותו ענין דקאי אנגלות קאי אנסתרות דמסתמא קאי בשוה אם אינא דקאי אתרוייהו אלא ודאי לא קאי אנסתרות כלל שזו היא הסברא דלא מיענשי אחריני עלייהו לעולם ולא כתיב נסתרות אלא להקים להו נגלות דכשם שלא ענש על הנסתרות קודם שעברו שזהו הסברא כך לא ענש על הנגלות ולהכי אתיא היקש ונקודה דאי לאו נקודה ה"א דאהני היקש דלא מיענשי עונשא רבא אבל זוטא מיענשי לפי שהיה להם למחות קמ"ל נקודה דלא מיענשי כלל ולפי' נקודה דע"ן לא יתיסד לר' נחמיה:

ואתם ריחקתם ששים מילין. דהר גרזים והר עיבל היו רחוקים ששים מיל מן הירדן כדאיתא בפרק אלו נאמרין (סוטה דף לו.) ויש לתמוה והלא כדין עשה דהא כתיב והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום בהר עיבל ומה היה יכול לעשות שלא מצא הר גרזים והר עיבל עד שם ובפרק אלו נאמרין ᵇ) פליגי תנאי דתניא הלא המה בעבר הירדן מעבר הירדן ואילך דברי ר' יהודה פירוש ברחוק מן הירדן היושב בערבה אלו הר גרזים והר עיבל שיושבין בהן כותים ר"א אומר הלא המה בעבר הירדן סמוך לירדן דאי מעבר הירדן ואילך והכתיב והיה בעברכם את הירדן וס"ל לר"א דהר גרזים והר עיבל שבסמוך לירדן דבר הכתוב ושניים היו ובירושלמי אמר מה מקיים רבי אליעזר הר גרזים והר עיבל ג' גבשושית עשו וקראו לאחת הר גרזים ולאחת הר עיבל על דעתיה דר' יהודה ששים מיל הלכו באותו היום על דעתיה דר' אליעזר לא זזו ממקומן והשתא ר' שילא דהכא סבר דקראי כר' אליעזר והיה לו ליהושע לעשות כן והוא הלך להר גרזים והר עיבל שבין הכותים ורב דאמר הכא דיהושע שפיר עבד מאי סבר כרבי יהודה או כר' אליעזר:

חיישינן שמא שד הוא. דוקא בשדות ובהריס מקוס שאין בני אדם מצויין דשכיחי שם שדים אפי' ביום כדהשיא דפ' בתרא דיבמות (דף קכג. ושם) שעלה להר אבל בעיר אפילו בלילה לא חיישינן דאי לאו הכי היאך אדם נותן שלום לחבירו בלילה והיאך אשה מתגרשת בלילה והא דלא משני הכא דחזו לה בבואה דבבואה כדמשני (ביצמות שם) משום דאין בבואה ניכרת בלילה: הא

1. חָטָא יִשְׂרָאֵל וְגַם עָבְרוּ אֶת בְּרִיתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתָם וְגַם לָקְחוּ מִן הַחֵרֶם וְגַם גָּנְבוּ וְגַם כִּחֲשׁוּ וְגַם שָׂמוּ בִּכְלֵיהֶם: יהושע ז יא
2. וְעָרֵל זָכָר אֲשֶׁר לֹא יִמּוֹל אֶת בְּשַׂר עָרְלָתוֹ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ אֶת בְּרִיתִי הֵפָר: בראשית יז יד
3. וְהָיָה הַנִּלְכָּד בַּחֵרֶם יִשָּׂרֵף בָּאֵשׁ אֹתוֹ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ כִּי עָבַר אֶת בְּרִית יְיָ וְכִי עָשָׂה נְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל: יהושע ז טו
4. וְהוֹצִיאוּ אֶת הַנַּעַר אֶל פֶּתַח בֵּית אָבִיהָ וּסְקָלוּהָ אַנְשֵׁי עִירָהּ בָּאֲבָנִים וָמָתָה כִּי עָשְׂתָה נְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל לִזְנוֹת בֵּית אָבִיהָ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: דברים כב כא
5. וַיִּקַּח יְהוֹשֻׁעַ אֶת עָכָן בֶּן זֶרַח וְאֶת הַכֶּסֶף וְאֶת הָאַדֶּרֶת וְאֶת לְשׁוֹן הַזָּהָב וְאֶת בָּנָיו וְאֶת בְּנֹתָיו וְאֶת שׁוֹרוֹ וְאֶת חֲמֹרוֹ וְאֶת צֹאנוֹ וְאֶת אָהֳלוֹ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ וַיַּעֲלוּ אֹתָם עֵמֶק עָכוֹר: יהושע ז כד
6. וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ מָה עֲכַרְתָּנוּ יַעְכָּרְךָ יְיָ בַּיּוֹם הַזֶּה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל אֶבֶן וַיִּשְׂרְפוּ אֹתָם בָּאֵשׁ וַיִּסְקְלוּ אֹתָם בָּאֲבָנִים: יהושע ז כה
7. וָאֵרֶא בַּשְּׁלָל אַדֶּרֶת שִׁנְעָר אַחַת טוֹבָה וּמָאתַיִם שֶׁקֶל כֶּסֶף וּלְשׁוֹן זָהָב אַחַד חֲמִשִּׁים שֶׁקֶל וָאֶחְמְדֵם וָאֶקָּחֵם וְהִנָּם טְמוּנִים בָּאָרֶץ בְּתוֹךְ הָאָהֳלִי וְהַכֶּסֶף תַּחְתֶּיהָ: יהושע ז כא
8. וַיִּקָּחוּם מִתּוֹךְ הָאֹהֶל וַיְבִאוּם אֶל יְהוֹשֻׁעַ וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְצִקֻם לִפְנֵי יְיָ: יהושע ז כג
9. וַיִּכּוּ מֵהֶם אַנְשֵׁי הָעִי כְּשִׁלֹּשִׁים וְשִׁשָּׁה אִישׁ וַיִּרְדְּפוּם לִפְנֵי הַשַּׁעַר עַד הַשְּׁבָרִים וַיִּכּוּם בְּמוֹרָד וַיִּמַּס לֵבָב הָעָם וַיְהִי לְמָיִם: יהושע ז ה
10. תַּחֲנוּנִים יְדַבֵּר רָשׁ וְעָשִׁיר יַעֲנֶה עַזּוּת: משלי יח כג
11. וַיַּעֲמֹד פִּינְחָס וַיְפַלֵּל וַתֵּעָצֹר הַמַּגֵּפָה: תהלים קו ל
12. וַיְהִיּוּ הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים אָלֶף: במדבר כה ט
13. וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֲהָהּ אֲדֹנָי אֱלֹהִים לָמָּה הֶעֱבַרְתָּ הַעֲבִיר אֶת הָעָם הַזֶּה אֶת הַיַּרְדֵּן לָתֵת אֹתָנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַאֲבִידֵנוּ וְלוּ הוֹאַלְנוּ וַנֵּשֶׁב בְּעֵבֶר הַיַّרְדֵּן: יהושע ז ז
14. וַיָּשָׁב מֹשֶׁה אֶל יְיָ וַיֹּאמַר אֲדֹנָי לָמָּה הֲרֵעֹתָה לָעָם הַזֶּה לָמָּה זֶּה שְׁלַחְתָּנִי: שמות ה כב
15. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל יְהוֹשֻׁעַ קֻם לְךָ לָמָּה זֶּה אַתָּה נֹפֵל עַל פָּנֶיךָ: יהושע ז י
16. וְהָיָה בְּעָבְרְכֶם אֶת הַיַּרְדֵּן תָּקִימוּ אֶת הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם בְּהַר עֵיבָל וְשַׂדְתָּ אוֹתָם בַּשִּׂיד: דברים כז ד
17. כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה עַבְדּוֹ כֵּן צִוָּה מֹשֶׁה אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְכֵן עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ לֹא הֵסִיר דָּבָר מִכֹּל אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה: יהושע יא טו
18. וְעָשִׂיתָ לְעָי וּלְמַלְכָּהּ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לִיְרִיחוֹ וּלְמַלְכָּהּ רַק שְׁלָלָהּ וּבְהֶמְתָּהּ תָּבֹזּוּ לָכֶם שִׂים לְךָ אֹרֶב לָעִיר מֵאַחֲרֶיהָ: יהושע ח ב
19. וַיְהִי בִּהְיוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּירִיחוֹ וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אִישׁ עֹמֵד לְנֶגְדּוֹ וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְיָדוֹ וַיֵּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלָנוּ אַתָּה אִם לְצָרֵינוּ: יהושע ה יג
20. וַיֹּאמֶר לֹא כִּי אֲנִי שַׂר צְבָא יְיָ עַתָּה בָּאתִי וַיִּפֹּל יְהוֹשֻׁעַ אֶל פָּנָיו אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ וַיֹּאמֶר לוֹ מָה אֲדֹנִי מְדַבֵּר אֶל עַבְדּוֹ: יהושע ה יד

ᵃ) [בכ"מ: בתמלות], ᵇ) כ"כ קכא., ᵃ) [כ"ל והכתיב], ᵇ) לקמן פב:, ᵃ) מגילה ג. ע"ש, ᵃ) שמכנין בו למילת, ᵇ) [דף לג:],

לעזי רש"י

אורטייא"ש [אורטיא"ש]. סרפדים.

אלו"ם. אלום.

מוסף רש"י

פלילות. ריב (לקמן פב:).

רבינו חננאל

מלשון חטא ישראל אע"פ שחטא ישראל קרי להו רחמנא. ביני חלפי מין הדס רע כדגרסינן בפרק לולב הגזול. וגם עברו את בריתי וגם לקחו מן החרם וגם גנבו וגם כחשו וגם שמו בכליהם ה' גם. מלמד שעבר על חמשה חומשי תורה. א"ל ריש גלותא לרב הונא עכן חטא בניו ובנותיו מה עשו שלקחן יהושע. א"ל וליטעמיך כל ישראל מה חטאו. אלא לרדותם. כלומר לייסרם כדכתיב וכל ישראל ישמעו וייראו. כתיב וישרפו אותם באש ויסקלו אותם באבנים תרתי עבד בהו אמר רבינא כגון בגדים וכלי' בשריפה בעלי חיים בסקילה. כתיב ריציקום לפני ה' מלמד שחבטן עמד ואמר רבון כל העולמים על זה יפלו רובה של סנהדרין כו'. אמר רב תחנונים ידבר רש זה משה רבינו ועשיר יענה עזות זה יהושע שאמר ולו הואלנו ונשב בעבר הירדן ואסיקנא האי דנפל יהושע קמי המלאך בלילה משום דאמר ליה אני שר צבא ה' עתה באתי. וגמירי דלא מפקי השדים שם שמים לבטלה שאילולי כך אסור לאדם לתת שלום לחבירו בליל' שמא שד הוא ונמצא

אמר לו אמש ביטלתם כו'. עתה באתי דרשי' מדקאמר ליה עתה באתי מכלל דמילתא אחריתי א"ל דמהדר ליה עתה באתי. אמש היום כשהעריב בין הערביים קרי ליה נמי אמש שאין זה אלא לשון ערבית: **ועכשיו ביטלתם ס"ת.** וכיון דביום אי אתם יכולין לעסוק בתורה מחמת עסקי מלחמות צריכים אתם לעסוק בתורה בלילה והיה לך לשכב בגלגל שאם המחנה ולא במצור: **עשה באתי.** על שם[ב] עכשיו באתי ליפרע. מיד נזהר יהושע ולא הוסיף עוד לבא במצור בלילה לכך נאמר בעי וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק שלן בעומקה של תורה: **אביך האמורי.** תרח ואבותיו מכנען באו: **אמרה רוח פסקונית.** [ב] גבריאל: **אתה מכלים אותם.** שאתה קורא אותם אמורי וחיתי: **ריבך ריב את רעך.** אם יש לך להוכיח את ישראל הוכיחן בעצמם וסוד של אברהם ושרה אל תגל לבזותם פן מה תעשה בבואם אברהם ושרה לפניך ואומרים מה חטאנו לך שאתה מכלימנו: **ומי איש ליב רשותא.** לגבריאל כולי האי להטיח דברים כלפי מעלה: **כיון שסוגר.** שאין לו רשות לבקש רחמים (א) כיון שגברה חימה: **שוב.** אין מלאך אחר פותח בבקשה כי לא יועיל: **היערוך שועך לא בצר.** כך היו אומרים חביריו לאיוב כלום הקדמת שועך לא בצר עד לא באה הצרה אם היית עושה כן היו הכל מאמינים את כחך: **כל המאמץ עצמו בחפצה מלמטה אין צרים.** יכולים להסטיגו מלמעלה: **לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמינים את כחו.** שיסייעוהו מלאכי השרת לבקש רחמים ושלא יהו לו מסטיגים מלמעלה. והכי משמע היערוך שועך אם באתה לערוך שועך כזאת תערכהו לא בצר שלא יהו לך צריס ושהכל יהו במאמיני כחך: **זמרי.** הוא עכן כדמפרש לקמיה וכולהו הכתוב עם שאר ט אחיו שהיו צדיקים: **כתיב זמרי וכתיב עכן.** הכא קחשיב לבני זרח ולא כתיב עכן ודיהושע (ז) כתיב ויקח יהושע את עכן בן זרח אלמא בריה הוא: **רב ושמואל.** דאמרי תרוייהו הוא עכן הוא זמרי חד אמר עכן שמו כו': **מעשה זמרי.** נוחף כדאמרן לעיל [ע"ח] בא על נערה המאורסה ועוד שנענשו ונגפו ישראל בעוונו כמו שנענשו על ידי זמרי דמתו עשרים ואربעה אלף מ) וכאן רובה של סנהדרין [שם]: **עיכן.** גלגל עליהם פקודות עוונותיהם כעכנא זו שמתגלגלת בהיקף עגול: **וינקו.** ומאי איכפת לן דקאמרו רבנן דא"כ כל אדם אומר כן. ומשני שלא להוציא לעז כו': **אי אפשר.** שכבר נגמר הדין: **וכי כל כמיניה.** וכי נאמן הוא דאסדינן ליה נ) לסהדי למימר יהא קולר תלוי בצואר עדים: **כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד.** דבר המכחיש את הראשון דכתיב (ויקרא ה) אם לא יגיד אהגדה קמייתא קפיד קרא ואפי' מיסאדינהו נמי לא מיבעי דאיכא למימר דהאי דהדרי בהו דאמרי מה לנו לחוב בדמו: **דיהבי טעמא למילתייהו.** מפני שנאה פלוגית היינו שונאים אותו: **דבעיא מכסא.** ס) מעשה במוכס אחד ישראל רשע אחד שמת וכו ביום מת אדם גדול בעיר ובאו כל בני העיר ונתעסקו במטתו וקרובי אותו מוכס הוציאו גם את מטת המוכס אחריו וקפצו עליהם אויביו והניחו המטות וברחו והיה שם תלמיד אחד שיצא לו עם מטת רבו לאחר זמן חזרו גדולי העיר לקבור את החכם ונתחלפ' להם מטתו בשל מוכס והיה אותו תלמיד צועק ולא הועיל וקרובי המוכס קברו את החכם ונלטער בה אותו תלמיד מאד מה חטא גרם ליקבר זה בבזיון ומה זכה אותו רשע ליקבר בכבוד גדול כזה נראה לו רבו בחלום ואמר לו אל תלטער בא ואראך בכבודי בגן עדן בכבוד גדול ובא ואראך אותו האיש בגיהנם ועיר של פתח גיהנם סובב באשניו אבל פעם אחת שמעתי בגנות תלמידי חכמים ולא מחיתי ולכך נענשתי וזה פעם אחת הכין סעודה לשר העיר ולא בא שר העיר וחילקה לעניים וזה היה שכבו אמר אותו תלמיד עד מתי יהא אותו האיש נדון בדין קשה אמר לו עד שימות שמעון בן שטח ויכנס תחתיו אמר לו למה אמר לו מפני נשים מכשפניות ישראליות שיש באשקלון ואינו עושה בהן דין למחר סיפר אותו תלמיד דבריס לשמעון בן שטח מה עשה כינס שמונים בחורים בעלי קומה והיה אותו היום יום גשמים ונתן כל גדולה ביד כל אחד ואחד וקיפל טלית בתוכם ואמר להן הזהרו בהן שהן שמונים ובשעה שתכנסו יגביה איש אחת מהן מן הארץ ושוב אין מכשפות שולטות בכם ואם לאו לא יוכל להם הלך לו שמעון בן שטח לטרקלין שלהם והיה הבחורים מבחוץ אמרו לו מי אתה אמר להן מכשף אני ולנסותכם בכשפים באתי אמרו לו ומה כשפים בידך אמר להן יכולני להביא לכם שמונים בחורים עטופי טליתות נגודות ואע"פ שהוא יום גשמים אמרו לו הנראה יצא לחוץ ורמז להם הוציאו הטליתות מן הכדים ונתעטפו בהן וכנסו ואחז כל אחד את אחת מהן והגביה וילכו להם והוציאום ותלאום כולם ונתקנאו קרוביהם בדבר ובאו שניים מהם וכוונו דבריהם והעידו על בנו של שמעון בן שטח חיוב מיתה ונגמר דינו וכשהיה יוצא ליסקל אמר אם יש בי עון זה לא תהא מיתתי כפרה לי ואם אינו כן תהא מיתתי כפרה על כל עוונותי וקולר תלוי בצואר עדים ושמעו אלו וחזרו בהם ונתנו טעם לדבריהם מחמת ע) שנאת הנשים ואעפ"כ לא נפטר: **מתני' מפשיטין אותו את בגדיו.** כדאמר אותו פ) בלא כסותו: **מלפניו.** ערומו בחתיכת בגד:

גמ'

קולר תלוי בצואר עדים פשיטא כל כמיניה לא צריכא דקא הדרי בהו סהדי וכי הדרי בהו מאי הוי פ) א כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד לא צריכא ב דאע"ג דקא יהבי טעמא למילתייהו ט) (כי ההוא מעשה דבעיא מיכסא): **מתני'** ג היה רחוק מבית הסקילה ארבע אמות מפשיטין אותו את בגדיו האיש מכסין אותו מלפניו והאשה מלפניה ומאחריה דברי רבי יהודה וחכ"א ס ד האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה:

גמ'

[א] א"ל אמש ביטלתם תמיד של בין הערביים ועכשיו ביטלתם תלמוד תורה על איזה מהן באת א"ל [1] עתה באתי מיד [2] וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק ואמר רבי יוחנן מלמד שלן בעומקה של הלכה [3] אמר שמואל בר אוניא משמיה דרב גדול תלמוד תורה יותר מהקרבת תמידין שנאמר [1] עתה באתי אמר ליה אביי לרב דימי האי קרא במערבא במאי מוקמיתו ליה [3] אל תצא לריב מהר פן מה תעשה באחריתה בהכלים אותך רעך ריבך ריב את רעך וסוד אחר אל תגל בשעה שאמר לו הקב"ה ליחזקאל לך אמור להם לישראל [4] אביך האמורי ואמך חתית אמרה רוח פסקונית לפני הקב"ה רבש"ע אם יבואו אברהם ושרה ויעמדו לפניך אתה אומר להם ומכלים אותם ריבך ריב את רעך וסוד אחר אל תגל ומי אית ליה רשותא כולי האי אין דא"ר יוסי ברבי חנינא שלש שמות יש לו פיסקון איטמון סיגרון פיסקון [א] שפוסק דברים כלפי מעלה איטמון שאוטם עונותיהן של ישראל סיגרון כיון שסוגר שוב אינו פותח [5] היערוך שועך לא בצר א"ר אלעזר [6] לעולם יקדים אדם תפלה לצרה שאילמלא [7] (לא) הקדים אברהם תפלה לצרה בין בית אל ובין העי לא נשתייר מרשעי [8] ישראל שריד ופליט ריש לקיש אמר כל המאמץ עצמו בתפלה מלמטה אין לו צרים מלמעלה ר' יוחנן אמר לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמצין את כחו ואל יהו לו צרים מלמעלה: מנין שכיפר לו וידויו וכו': תנו רבנן מנין שכיפר לו וידויו שנאמר [9] ויאמר לו יהושע מה עכרתנו יעכרך ה' היום הזה היום הזה אתה עכור ואי אתה עכור לעולם הבא וכתיב [7] ובני זרח זמרי ואיתן והימן וכלכל ודרדע כולם חמשה מאי כולם חמשה [10] כולן חמשה הן לעוה"ב כתיב זמרי וכתיב [8] עכן רב ושמואל חד אמר עכן שמו ולמה נקרא שמו זמרי שעשה מעשה זמרי וחד אמר זמרי שמו ולמה נקרא שמו עכן שעיכן עונותיהן של ישראל: אם אינו יודע להתוודות כו' רבי יהודה אומר כו' לנקות עצמן: וינקו עצמן כדי שלא להוציא לעז על בתי דינין ועל העדים ת"ר [11] מעשה באדם אחד שיצא ליהרג אמר אם יש בי עון זה לא תהא מיתתי כפרה לכל עונותי ואם אין בי עון זה תהא מיתתי כפרה לכל עונותי וב"ד וכל ישראל מנוקין והעדים לא תהא להם מחילה לעולם וכששמעו חכמים בדבר אמרו להחזירו אי אפשר שכבר נגזרה גזירה אלא יהרג ויהא

מסורת הש"ס

א) [מגילה ג. עירובין סג.], ב) [עי' תוספות עירובין סג.: ד"ה מיד ותוס' מגילה ג. ד"ה וילן], ג) [עירובין סז מגילה סס], ד) [עי' תוספות מגילה כא.], ה) [כס"ת: מסוגאיהן שלן], ו) גי' רש"ל אמר ר' יוחנן, ז) [תוספת' פ"ט], ח) [כתובות יח: ב"ב קסח. מכות ג.], ט) [גי' הערוך בערך בעיא ובההוא מעשה דבעיא הוא מוכסא עכ"ל כרש על מלת דבעיא לא פירש כלום ומצוה לפרשו על נכון] ועי' בירושלמי פ"ו הלכה ט ושם המוכסן שם בר מעיין ותמצא שם שנויים רבים מפרטי המעשה שהביא רש"י כאן, י) סוטה כג.; כב. כ) בש"י: שלא, ל) [עי' מ"ש רש"א בח"א על דברי רש"י לקמן אלמא בריה הוא ועש"ק], מ) [במדבר כה], נ) [לשו רש"ש], ס) [כל המעשה הזה מאתא בירושל' מגיגה פ"ב וכ"כ תוס' מגיגה טז: ד"ה אב בשינוי קצת], ע) ב"ל קנאת, פ) [ויקרא כד].

גליון הש"ם

גמ' לעולם יקדים אדם תפלה לצרה. וכ"כ בירושלמי פ"ג דתענית ואיתא שם עוד אמשב"ל אם סדרת תפלה לא תהא מיצר פין אלא הרחב פיך ואמלאהו:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כיון שסוגר וכו' לבקש רחמים (כיון) מז"מ וי"ב ס"א בגרון:

הגהות הגר"א

[א] שפוסק דברים כו' נ"ב ופסקנית כלל כל השלשה: [ב] רש"י ד"ה פסקנית גבריאל. נ"ב איט כן:

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר לֹא כִּי אֲנִי שֹׁר צְבָא יְיָ עַתָּה בָּאתִי וַיִּפֹּל יְהוֹשֻׁעַ אֶל פָּנָיו אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ וַיֹּאמֶר לוֹ מָה אֲדֹנִי מְדַבֵּר אֶל עַבְדּוֹ:
יהושע ה יד

2. וַיִּשְׁלָחֵם יְהוֹשֻׁעַ וַיֵּלְכוּ אֶל הַמַּאֲרָב וַיֵּשְׁבוּ בֵּין בֵּית אֵל וּבֵין הָעַי מִיָּם לְעֵי וְיָלֶן יְהוֹשֻׁעַ בַּלַּיְלָה הַהוּא בְּתוֹךְ הָעָם: וַיַּשְׁכֵּם יְהוֹשֻׁעַ בַּבֹּקֶר וַיַּעַל אֶת כָּל הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר מִצַּפּוֹן לָעִיר וְאֶת עֲקֵבוֹ מִיָּם לָעִיר וַיֵּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ בַּלַּיְלָה הַהוּא בְּתוֹךְ הָעֵמֶק:
יהושע ח יג

3. אַל תֵּצֵא לָרִב מַהֵר פֶּן מָה תַּעֲשֶׂה בְּאַחֲרִיתָהּ בְּהַכְלִים אֹתָךְ רֵעֶךָ: רִיבְךָ רִיב אֶת רֵעֶךָ וְסוֹד אַחֵר אַל תְּגַל:
משלי כה ח-ט

4. וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי אֱלֹהִים לִירוּשָׁלִַם מֹכַרְתֵּךְ וּמֹלַדְתֵּךְ מֵאֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי אָבִיךְ הָאֱמֹרִי וְאִמֵּךְ חִתִּית:
יחזקאל טז ג

5. הֲיֵעָרֵךְ שִׁוְעֵךְ לֹא בְצָר וְכֹל מַאֲמַצֵּי כֹחֶךָ:
איוב לו יט

6. וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ מָה עֲכַרְתָּנוּ יַעֲכָרְךָ יְיָ בַּיּוֹם הַזֶּה וַיַּרְגְּמוּ אֹתוֹ כָל יִשְׂרָאֵל אֶבֶן וַיִּשְׂרְפוּ אֹתָם בָּאֵשׁ וַיִּסְקְלוּ אֹתָם בָּאֲבָנִים:
יהושע ז כה

7. וּבְנֵי זֶרַח זִמְרִי וְאֵיתָן וְהֵימָן וְכַלְכֹּל וָדָרַע כֻּלָּם חֲמִשָּׁה: דברי הימים א ב ו

8. וַיִּקַּח יְהוֹשֻׁעַ אֶת עָכָן בֶּן זֶרַח וְאֶת הַכֶּסֶף וְאֶת הָאַדֶּרֶת וְאֶת לְשׁוֹן הַזָּהָב וְאֶת בָּנָיו וְאֶת בְּנֹתָיו וְאֶת שׁוֹרוֹ וְאֶת חֲמֹרוֹ וְאֶת צֹאנוֹ וְאֶת אָהֳלוֹ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ וַיַּעֲלוּ אֹתָם עֵמֶק עָכוֹר: יהושע ז כד

עין משפט נר מצוה

יא א **ב** מיי' פ"ג מהלכו' עדות הלכה ה סמג עשין קט טוש"ע חו"מ סימן כט סעיף ח:
יב ג **ד** מיי' פט"ו מהל' סנהדרין הלכה ו סמג עשין קג:

מוסף רש"י

אמש בטלתם כו'. בתשובה שהשיבו עתה באתי אמו למדין תחלת דברי המלאך, האשימן בשני דברים, אמש כלומר כשהעריב היום הזה, היה לכם להקריב תמיד הערב ובטלתם אותו ונשתייסם במארב העיר חנם, שאין זמן מלחמה בלילה משתחשך, ועכשיו. שהוא לילה היה לכם לעסוק בתורה, שהרי אינכם נלחמים בלילה (מגילה ג.). **עתה באתי.** על של עכשיו (שם) מדמציב ותרבו שלופה בידו מכלל דלפורענות בא ועתה באתי דקאמר ליה הכי קאמר ליה על עבירה של עכשיו באתי, ומדאשכחיך למימר על של עכשיו מכלל דאכתי הוי אמרתיי, ומאי היא, הכי קאמר ליה אמש בטלתם תמיד של בין הערבים, בערב ביטלתם התמיד ועכשיו שאשיבה אתם מבטלים תלמוד תורה, לפי שהיו עסוקים במלחמה ביום לא היה להן עת לעסוק בתורה אלא בלילה, ולהבדר מוכיח שעל עסקי תלמוד תורה אמרינא במלחמה של עי שהיתה אחריה וילך יהושע כו' (ערובין סג:). **מיד וילן יהושע כו'.** לא באותו הלילה כתיב אלא בלילה שלר על העי והכי קאמר מיד חזר יהושע מדבריו וכשבא לילה אחר במצור עסק בתורה (מגילה ג.). **כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד.** דגבי עדות חדא הגדה כתיבא אם לא יגיד וגו' (כתובות יח:).

רבינו חננאל

משתחוה לו ומסקנא דשמעתא דתלמוד תורה גדול מהקרבת תמידין: **פי'** רוח פסקונית מלאך הוא כדכתיב עושה מלאכיו רוחות ואמר ר' יוסי ב"ר חנינא שלש שמות יש לו. פסקון שנתנה לו רשות לפסוק דברים. אטמון שאוטם עוונותיהן של ישראל. סגרון כיון שסוגר שוב אינו פותח. א"ר אלעזר לעולם יקדים אדם תפלה לצרה שנאמר היערוך שועך לא בצר שאילמלא לא הקדים אברהם אבינו תפלה [לצרה] בין בית אל ובין העי לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט: **אמר** ר' יוחנן [לעולם] יבקש אדם רחמים שיהא הכל מאמצין כחו שנאמר וכל מאמיצי כח ומניין שכיפר לו וידויו שנאמר יעכרך ה' היום הזה אתה עכור ואינך עכור לעוה"ב כו': [גרסינן בירושלמי] שור היוצא ליסקל ונמצאו עדיו זוממין ר' יוחנן אמר כל הקודם בו זכה וריש לקיש אמר הפקר טעות הוא וכן עבד היוצא ליסקל והקדישוהו בעלים ונמצאו עדיו זוממין ר' יוחנן אמר זכה לעצמו ריש לקיש אמר יאוש טעות הוא ואם אינו יודע להתוודות אומרים לו תהא מיתתי זו כפרה על כל עונותי כו': **ת"ר** מעשה באחד שיצא ליהרג אמר אם יש לי עון זה לא תהא מיתתי כפרה על כל עונותי ואם אין בי עון זה חמומות. אתת סיעת ליצנין ואסהידו על בריה עידות מכוונת ונגמר דינו מי נפק למיתקטל אמרי ליה מרי שקרין אנן בעי אבוה מחזריה א"ל אבא אם בקשת להיות תשועה על ידיך עשה אותי כאיסקופא. מעשה בחסיד שהיה מהלך בדרך וראה שני בני אדם נזקקין לכלבא. אמרין אנן ידעין בהאי חסיד אזל ומסהיד עלן ומרן דוד קטיל לן אלא נקדמיה ונסהיד עליה נגמר דינו ליהרג. הוא שאמר דוד הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי מחרבו של אוריה ומכלבו של חסיד: **ר'** יהודה בן פזי סלק לעיליתא דבי מדרשא וראה ב' בני אדם נזקקין זה לזה. אמרו לו ר' הב דעתך דאת חד ואנן תרי: